

NOVAE QUAESTIONES HOMERICAE.

DE ADVERBIO ἄγαν s. ἄγαν DEQUE VOCIBUS HOMERICIS INDE COMPOSITIS

SCRIPSIT

ANTONIUS GOEBEL.

ἄγαν μ' ἔχει

exclamat Telemachus apud Homerum γ 227, π 243, illic Nestoris, hic patris verba audiens magna. Iam equidem, ubi, quae de verborum cum ἄγαν copulatorum et originatione et significatione adhuc doceantur, animo pervolvo, facere vix possum, quin eandem vocem effundam: ἄγαν μ' ἔχει. Atque vero id cum facio, in ipso vocabulo ἄγαν sanioris etymologiae viam ac rationem invenisse mihi videor.

Adverbium ἄγαν nec invenitur apud Homerum usquam, et verba omnia, quorum partem priorem ἄγαν exhibere falso putant, ἄγαν habent; quae ut uno in conspectu omnia videas, tabulam adiciam. Sunt enim nomina propria haec:

ἄγαν-κλέης	ἄγαν-μήδης
ἄγαν-μέμνων	ἄγαν-σθένης
ἄγαν-μήδη	ἄγαν-στροφος
	ἄγαν-ἦνωρ,

nomina appellativa haec:

ἄγαν-κλέης	ἄγαν-ρορος
ἄγαν-κλειτός	ἄγαν-στονος
ἄγαν-κλυτός	ἄγαν-έρωχος
ἄγαν-νιφος	ἄγαν-ἦνωρ, ἄγαν-ηγορή.

Adde ex scriptoribus Homero posterioribus haec:

ἄγαν-θυρσος (*Her.*), ἄγαν-κλυτος (*Suid.*), ἄγαν-μένης (*Paus.*), ἄγαν-μήτωρ (*Apoll. Rhod.*), ἄγαν-μήτωρ (*Paus.*), ἄγαν-ἀναξ [?], ἄγαν-νίκη [?], ἄγαν-πτόλεμος (*Apollo.*);

ἄγαν-κλυμένη (*Antimach.*), ἄγαν-κτιμένα (*Pind.*), ἄγαν-συρτος (*Aleac.?*), ἄγαν-φθεγκτος (*Pind.*).

Iam habes verba copulata omnia huc pertinentia; nam quae restant duo ἄγαν-ἵππη (*Paus.*) ἄγαν-ἵππος (*Q. Smyrn.*), ea ex adiectivo ἄγανός profecta sunt eadem prorsus ratione atque Ἀρίστ-ἵππος, Γλαύκ-ἵππος, Γλαυκ-ἵππη, Δείν-ἵππος, Κάλλ-ἵππος, Καλλ-ἵππη, Κλείν-ἵππος, Κλυτ-ἵππη, Λεύκ-ἵππος, Νεαρ-ἵππη, Νόθ-ἵππος, Ξάνθ-ἵππη, Ξέν-ἵππος κτλ.

*) Dubitat de hoc vocabulo Lobeck, Path. Element. p. 594.

ex adiectivis ἄριστος, γλαυκός, δεινός, καλός, κλεινός, κλυτός, λευκός, νεαρός, νόθος, ξανθός, ξένος κτλ.

In nullo igitur verbo copulato deprehenditur ἄγαν, nisi forte dubium movent ἄγά-νιφος, ἄγά-ρροος. Verumenimvero cui perspecta est eorum, qui linguis inter se comparandis operam dant, ratio atque doctrina, ei luce clarius est, ne in istis quidem exstare ἄγαν. Nam νίφ-α (Acc.) antiquissimis temporibus sonuisse σνίφ-α, cum ex aliis linguis, tum ex Gothica patet, ubi idem vocabulum *snaiw-s* sonat. Item verbi ῥέω, unde ῥόος, radix ῥυ primitus sonuit σρυ, quoniam apud Indos exstat rad. *sru*, verbum *sran-āmi* = ῥέω, apud Lithuanos *sran-ju* = ῥέω, *srov-e* = ῥόος etc. Curtius gr. Etym. No. 440. 517.

Conservatur igitur in ἄγά-νιφος, ἄγά-ρροος, pristinum vocabulorum principium (σ), sed mutatum eadem lege, qua ex *Fέσ-νυμι* s. *ἔσ-νυμι* fit *ἔν-νυμι*. Sed ne ii quidem, qui ab hac ratione abhorrent quique universam linguarum inter se comparationem aspernantur, in duobus istis vocabulis v latere mutatum vel, ut aiunt, assimilatum, iure possunt contendere; etenim quam, quaeso, consonantem finalem volunt latere in ἀψύ-ρροος, βελύ-ρροος, ἐύ-ρροος, καλί-ρροος, κατά-ρροος, ἀκκλα-ρρείτης, ἐπι-ρρέω, περι-ρρέω . . . vel quae consonans finalis mutata in v latet in ἐύ-ννητος, ἔ-ννεον (Impf. a νέω II. Φ 11)?

Adde, quod ex ἄγαν, littera finali abiecta, unquam fieri posse ἄγα, omnino probari nequit. Nam si qui forte ad substantiva, qualia σωφρο-σύνη, γνωμο-σύνη, ἰδυο-σύνη, ἀπημο-σύνη . . ., provocant, non intellegunt isti, talium vocabulorum rationem longe aliam esse, cum in thematis quae vocantur, qualia σωφρον (Nom. σώφρων), γνωμον (N. γνώμων), ἰδυον (N. ἰδμων), ἀπημον (N. ἀπήμων) . . ., terminatione -σύνη adiecta, litteram v ante σ notissima illa lege abiici vel elidi necesse sit. Nusquam vero sequentibus vocalibus tota syllaba αν (ἀγ-ήνωρ), nusquam, κ μ φ π consonantibus sequentibus (ἀγα-κλυτός, Ἄγα-μήδης, ἄγά-φθεγκτος, Ἄγα-πτόλεμος), littera v exturbatur.

Quodsi igitur in copulatis illis verbis ad unum omnibus adverbium ἄγα apparet, iam excutiendum est, quid sit et unde originem ducat hoc adverbium. Equidem nullus dubito, quin eadem ratio intercedat inter ἄγη (*stupor, admiratio*) et ἄγα, quae est inter σιγή et adverb. σίγα. Iam si comparaveris φύγα in φύγα-δε cum φυγή, ἰδικα cum ἰωκή, facile intelleges, ἄγα proprie ac primitus esse accusativum quem vocant heteroclitum, praesertim cum etiam alii accusativi in adverbia abeant, sicuti χάριν, δίκην etc. Cf. Buttm. Gr. Gr. § 146. 4.

Potest etiam optimo iure comparari adv. κρύφα; nam vocabula κρυφῆ, κρυφή (pro κρυφῆ), κρυφη-δόν [cf. ἀγελη-δόν, ἠβη-δόν, κλαγγη-δόν, κωμη-δόν, λυσση-δόν, μολπη-δόν, ῥυμη-δόν, στυλβη-δόν, στιχη-δόν, σφαιρη-δόν, σφενδονη-δόν etc.], adiect. κρυφαῖος [ex κρυφα-ιος, ut δίκαιος a δικά, quod thema est substantivi δίκη, ut ἀρχαῖος ex ἀρχα, Nom. ἀρχή etc.] satis demonstrant, exstitisse antiquitus etiam substantivum ἡ κρυφή.

Erunt fortasse, qui rationem praeferant hancce:

ἄγα: τὸ ἄγος = κάρτα: τὸ κάρτος (κράτος) = τάχα: τὸ τάχος.

Verum repugnat primum vocabuli τὸ ἄγος vis atque significatio, repugnat deinde forma recentior ἄγαν, quae nihil aliud est nisi ἄγην accusativus; cf. λίαν, λίην; πέραν, πέρην, quam accusativi formam esse, non solum ii, qui linguas inter se comparare solent, veluti Benfey. Gr. WL. I p. 131, Bopp. Vgl. Gramm. III 503. 505, verum etiam ii qui ab his studiis alieni sunt, iam pridem cognoverunt; cf. Pape. Lex. Gr. Buttm. Gr. Gr. § 146. Repugnant denique adiectiva ταχύς, κρατύς, unde κράτιστος; cf. δίκαι et ὠκύς.

Causis omnibus quas dixi permotus, censeo, adverbium homericum ἄγα, pro quo posterius

demum ἄγαν dicere consueverunt, significare proprie *stupendum in modum, mirum in modum, mirum quantum, vehementer, valde*. Atque haec significatio in copulatis verbis omnibus perman- sit; posterius demum ἄγαν in significationem *nimis* abiit. Nunc sane intellegitur, qui factum sit, ut epitheta ab ἄγαν incipientia utramque vim induere potuerint, ita ut unum idemque epithetum modo laudet, modo vituperet. Cadit hoc praecipue in epithetum ἄγαν-ήνωρ, *stupendum in modum s. ad- modum virilis, fortis*; cadit in epith. ἄγαν-έρωχος, de quo postea. *Stupor* enim et ipsum est vox, quae vocatur, media, cum modo in secundam, modo in adversam partem accipitur, cumque is, qui stupet, modo ad laudandum, modo ad vituperandum atque contemnendum proclivis sit.

Quibus expositis non est, quod, quae ab aliis proferuntur etymologicae rationes, pluribus eas refutare conemur.

Haud satis explodi possunt, quae in Damii lexico homerico leguntur: „ἄγαν adverb. ab α intensivo duplici, interposito γ, cum finali ν.“ — Sunt qui ἄγαν primitus sonuisse *ἄγαν* et eiusdem stirpis atque *φόγαν, ὄγαν* esse opinentur (cf. Benf. l. l. I 88); quo id iure statuatur, dispici nequit. Neque magis audiendi sunt, qui de ἀκή, ὠκός cogitant (Mys. Forsch. II p. 272), vel ii qui (ut Hartung. Part. I p. 350) praefixum quod vocatur sanscrit. *saha* ex copulatis nostris verbis expiscati esse sibi videntur. Admodum sane dolendum est, quod viri docti, novae doctrinae specie allekti, remotissima quaeque praeferunt iis, quae in propinquo iacent. Melius profecto Leenepius, quanquam et is improbandus est. Statuit enim, ἄγαν neutrum esse adiectivi nescio cuius ἄγας, ut μέλας, μέλαινα, μέλαν, et originem ducere a verbo ἄγειν, ut adi. lat. *vehemens* a verbo *vehendi*. Misso adiectivo ἄγας, eius originationem Passovius in lex. gr. recepit. At vero et sane quam mirum est, quod ex usitatissimo hoc verbo nulla alia vocabula aut eiusdem aut similis significationis profecta sunt, neque apparet, quo directo modo ex verbo ἄγειν sive accusativus sive adverbium ἄγαν, ἄγαν factum esse possit. Nam si quis comparaverit adv. ὄγαν s. *φόγαν*, eum fugit, exstare nomen τὸ ὄγαν s. *φόγαν*, quod proprie valet *vectio*, tum *vehendi instrumentum, currus*. Inter ὄγαν autem et τὸ ὄγαν eadem intercedit ratio, atque inter κάρτα et τὸ κάρτος s. κάρτος, sive exstiterunt quon- dam adiectiva καρτός et ὄγός, sive non exstiterunt. — Eadem fere cadunt in eos, qui directo modo ἄγαν s. ἄγαν ex verbo ἄγαμαι ducunt. — Doederlinius autem ἄγαν ex ἀγανός decurtatum esse suspicatur, ἀγαν- autem et ἀγ- (cf. ἀγήνωρ) ex ἄγαν iterum mutilata esse vult. Doed. Gloss. No. 73. Vellem hercle unum tantum talis detruncationis exemplum attulisset! Neque vero verborum pote- states inter se congruunt.

Quare, nihil morati, ad exponendam copulatorum verborum nostrorum significationem usum- que circumscribendum transeamus.

Ἄγαν-κλής, ἀγαν-κλειτός, ἀγαν-κλυτός

= *mirum quam clarus, praeclarus, magna fama insignis*. Quorum adiectivorum primum attri- buitur Vulcano Φ 379 (Ἡφαιστε, σχέο, τέκνον ἀγακλές), Menelao P 716, Ψ 529, Priamo Π 738; altero ornatur Galatea Σ 45, Thrasydemus Π 463, Capaneus B 564, Penelope in versu illo decan- tato: κέκλυτέ μευ, μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης ρ 370. 468, σ 350, φ 275; tum legitur γ 59 ἀγακλειτῆς ἑκατόμβης, η 202 ἀγακλειτῆς ἑκατόμβας, Μ 101 Σαρπηδῶν δ' ἠγήσατ' ἀγακλειτῶν ἐπιούρων, Φ 580 ὀτρυνέων παρὰ τεῖχος ἀγακλειτοὺς πολέωρους. Tertio epitheto insignitur Ulixes θ 502, Idomeneus Σ 436, ξ 237, Eurytion φ 295, Amphimedon ω 103, praeterea δόματα Nestoris (γ 388. 428) et Alcinoi (η 3. 46) vocantur ἀγακλυτά. — Nomen propr. Ἄγαν-κλής habes Π 571. Sequitur nom. pr.

Αγα-μέμωνων.

Verbum simplex μέμωνων exstat etiamnunc in regis Aethiopum nomine Memnonis λ 521. Magis autem ad illius nominis vim atque originem enucleandam valet verbum copulatum θρασυ-μέμωνων. Utrumque iam dudum viri docti ad verbum μένω referre solent, sed neque qua id inde ratione sit ductum, neque quid sibi velit, satis in promptu est.

Sunt qui μίμνω comparent et -μέμωνων esse pro με-μένων opinentur. At vero cum ex μένω, reduplicatione quam vocant adhibita ea, quae praesentis propria est, μίμνω = μι-μέν-ω ortum iam sit, mirandum est, quod non audimus -μίωνων; accedit, quod ita vix exitus -ων Gen. ονος, sed potius -ων, G. οντος expectandus fuit. Quare equidem pro certo habeo, consonantibus transpositis μέμωνων dictum esse pro μέν-μίων, ita ut evadat suffixum quod vocatur -μίων, G. -μίωνος. Id autem exstat in aliis sexcentis adiectivis verbalibus; exempla sint haec:

a) adiectiva derivata a verbis, quorum stirpes in vocales exeunt:

- αιδή-μίων : αιδέ-ομαι, *is quem pudet*;
 ἀλή-μίων : ἀλά-ομαι, *vagans*;
 ἀλιτή-μίων : ἀλιτεῖν cf. ἀλίτησεν, *peccans*;
 βά-μίων, ἵππο-βά-μίων, πεδο-βά-μίων : Rad. βα, βέ-βα-α, βάινω.
 γνώ-μίων : Rad. γνο, γι-γνώ-σσω, εὐ-γνώ-μίων etc.
 γοή-μίων : γοά-ω, *gemens*;
 δηλή-μίων : δηλέ-ομαι, *delens*;
 ἐλεή-μίων : ἐλέε-ω, *is quem miseret*;
 ἦ-μίων : Rad. ἦ, ἦμι, *jaculans, jaculator*;
 θεά-μίων : θεά-ομαι, *spectans, spectator*;
 ἰχνεύ-μίων : ἰχνεύ-ω, *investigans*;
 πολυ-κτῆ-μίων : κτά-ομαι, *multa acquirens, multa possidens*;
 ἐρι-κύ-μίων : κύ-ω, *valde tumescens*;
 μαχή-μίων : μαχέ-ομαι, μάχουμαι, *pugnans*;
 νοή-μίων : νοέ-ω, *cogitans, providus*;
 ἀ-πή-μίων, *nil nocens* : Rad. πα, unde πῆ-μα, πά-θω, interiecto ν, πένθω etc.;
 cf. αὐτο-πή-μίων, *sibi ipsi nocens* etc.
 βου-πά-μίων : πά-ομαι, *boves possidens*;
 πενθή-μίων : πενθέ-ω, *lugens*;
 τλή-μίων : R. τλα, cf. τλή-ναι, *perdurans*;

b) adiectiva derivata a verbis, quorum stirpes in consonantes exeunt:

- θεο-δέγ-μίων : δέχομαι, *deum excipiens*; cf. νεχρο-δέγ-μίων;
 ἀν-εγέρ-μίων : ἐγείρω, *experrectus*;
 εὐ-εῖ-μίων *bene vestitus*, ἀν-εῖ-μίων *non vestitus*, κακο-εῖ-μίων *male vestitus*
 etc. pro -ἔσ-μίων : Rad. ἐς, φεσ, ἐν-νυμι = ἔσ-νυμι, cf. εἰ-μί *sum* pro ἔσ-μι,
 R. ἔσ;
 ἴδ-μίων : R. ἴδ, φιδ, *sciens, gnarus*;
 λήσ-μίων : λήθ-ω, *obliviscens*;
 φιλο-παίγ-μίων : παίζω, fut. παίζομαι, *libenter ludens*;
 πνεύ-μίων, πλεύ-μίων pro πνέφ-μίων : πνέφ-ω, πνέ-ω, *spirans, pulmo*;

πολυ-πράγ-μων : R. πραγ, πράσσω, *multa agens*; cf. άλλοτριο-πράγ-μων, ὀλιγο-πράγ-μων etc.

χιονο-θρέμ-μων, πελειο-θρέμ-μων etc. pro τρέφ-μων : τρέφω;
φράδ-μων : φραδ, φράζω, *meditans, prudens*.

Sed haec exempla sufficiant, ut et eorum error evertatur, qui adiectiva in -μων desinentia ex substantivis in -μz, Gen. μzτ-ός exeuntibus nescio qua ratione ducere conentur, utque vis illius exitus demonstretur; nam quas apposui proprias atque primas verborum potestates, eae satis planum faciunt, exitum -μων, G. μονός, verbi cuiusvis stirpi subiunctum, in omnibus fere vocabulis vix aliud quidquam valere atque quod participii praesentis act. exitus valet. Ut igitur τδ-μων ex R. ιδ, F.δ, φράδ-μων ex themate φραδ, ita ex themate μεν (μέν-ω) optimo iure μέν-μων vel, quo durior sonus evitaretur, μέμων fieri potuit; atque valet vocabulum μέν-μων sive, litteris mediis transpositis, μέμων idem quod με-μz-ός. Nam μέν-ω proprie nihil aliud est nisi rad. μz. Adiecto ν et vocali α in ε debilitata, ex μz- fit μεν-, praes. μέν-ω, unde τὸ μέν-ος, μέ-μον-α = μέ-μz-α etc. Eadem ratione ex rad. γα (cf. γέ-γα-α, γί-γα-ς, Gen. γίγαντος, γαῖα pro γα-ια,*) sive *natura* sive *procreatrix*) fit thema γεν, unde γίγνομαι = γι-γέν-ομαι, τὸ γέν-ος etc.; ex rad. τα (τέ-τα-μαι, ἐ-τά-θην, τε-τα-νός etc.) thema τεν, unde τεν-ιω = τείνω, fut. τεν-ῶ, ὁ τέν-ων κτλ.; ex rad. κτα (ἐ-κτα-σαν, ἐ-κτα-ν, κτά-μενος, ἔ-κτα-μαι, κτα-τός) thema κτεν : κτεν-ιω, κτείνω, κτεν-ῶ κτλ, ex rad. φα (πέ-φα-μαι, μυλή-φα-τος, πε-φή-σεται) thema φεν : φένω, ἔ-πε-φν-ον, unde φον-εύς, φόν-ος etc. Non est quod demonstrum, μένω primitus idem significasse atque MAΩ, testis est τὸ μέν-ος, testis μέ-μον-α etc.; sed libet hoc loco quasi in praetereundo explicare, qui factum sit, ut μένω notionem *expectandi, manendi* affectaverit: is, qui rem aliquam expectat, animo eam petit, appetit, ad eam aspirat; ex notione autem *expectandi* facili opera pervenies ad *manendi* notionem. Sed haec notio minus quadrat ad nomina antiquissima Μέμων, Ἄγα-μέμων, θρασυ-μέμων. Mitto, quod notio ista *manendi* procul dubio recentior est quam nomen Memnonis, Aurorae filii, vel Agamemnonis. At quis sana mente credere potest, Aurorae filium propter *manendi* facultatem nomen *Memnonis* accepisse, vel Herculem θρασυ-μέμωνz vocatum esse, et Argivorum ducem nomen Ἄγα-μέμωνος accepisse propterea, quod ille fortiter, hic mirum in modum *permanserit*? Vereor, ne interpretes verbum μένειν acceperint pro τλήναι! Quanquam longe inter se differunt; μένειν nunquam valet *perferre, obdurare*, sed modo *manere, remanere* (intrans.), modo *manere aliquem s. aliquid*. Immo θρασυ-μέμων est quasi θρασύς κατὰ τὸ μένος, ut antiqui interpretes, quod ad formam attinet, perperam, quod ad sententiam, optime explicant, est = θρασέως μεμαώς, *audacter nitens, audaci animo*. Μέμων autem, si Aurorae filius est, quid primitus esse potest, nisi aura matutina, ventus vehementius ex oriente flans? Est enim MAΩ cognatum cum latino verbo *movendi* et saepissime etiam apud Homerum valet *movere*; cf. αὐτό-μα-τος, *se ipsum movens*, ἄμοτον μεμαώς, *vehe-*

*) Cf. Ahrens. Gr. Lautl. p. 154; Doederl. Gloss.; Pott. in Kuhnii Ann. 1857. p. 18. — Prorsus aliter de vocabulo γαῖα statuerunt Bopp. Gramm. I. p. 255, Benfey l. I. II. 114, qui ortum esse volunt ex rad. gá = βα, βαίνω, unde sanscr. gó = βοῦς et γῆ. Repetunt hanc explicandi rationem Schweizer in Annalibus quos edit Adalb. Kuhn. 1853 p. 304, Leo Meyer ibid. 1856 p. 373, nuperrime Augustus Fick in Orient. et Occid. 1865 p. 297, alii. Muys. l. I. II p. 6 γαῖαν ducit ab adiect. βαίός, ἡβαίός *humilis, planus*, et *planitiem* significare suspicatur. — Mutato γ in δ (!) ex γῆ fieri δῆ, δᾶ fere putant; negat Pott. l. I. 1857. p. 118. et de verbo *dandi* cogitari iubet. Haud scio an haec ratio praeferenda videatur: ut ex rad. δρα [δι-δρά-σκω, ἔ-δρα-ν, δρᾶ-ναι] nova stirps profecta est δραμ, δρέμ-ω [ἔ-δραμ-ον, δρόμ-ος . . .], ita δέμ-ω, unde ἔ-δάμ-ην, δόμ-ος . . ., ex rad. δα propagatum esse mihi quidem videtur, hinc ἡ δᾶ s. δῆ (ex δα-ια, ut γῆ ex γαῖα) = *res fabricata, δόμος, domicilium hominum* etc. = *terra*.

menter sese moventes*). Hinc Μέμων pro μέμων = sese movens, commotus (= ventus flans). Confer, quae de Memnone sagacissime disputavit Muys. l. l. II. p. 3. 320, I. p. 110. Hinc nullo pacto dubitandum est, quin Ἄγα-μέμων sit homo, qui stupendum vel mirum in modum nitatur, conetur, ad altiora aspiret. Quae significatio quam egregie cum Agamemnonis natura ac moribus consentiat, in promptu est. Attamen inde quod apud Lacedaemonios ipsi Iovi cognomen erat Agamemnonis (Potter. ad Lyc. Cass. 335; Jacobi. Myth. p. 896), quidam Agamemnonem regem nullum, sed a principio eundem ac Iovem, caeli quasi agitatore, fuisse arbitrati sunt. Cf. Muys. l. l. II. p. 3. Sed cave, ne, ad eorum accedens rationem, qui omnibus antiquitatis remotioris nominibus nescio quas naturae vires ac potestates designari opinantur, ad nugae delabaris atque absurdissimas res proferas. Homerus certe ab disputationibus istis abstrusioribus alienissimus fuit.

Ἄγα-μήδη

vocatur Augiae regis filia, Mulii uxor, de qua A 741 legitur:

ἢ τόσα φάρμακα ἤδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών.

Cum verbum μήδομαι idem valeat atque *meditor*, *prudenter consulo*, nomen illam propter ipsam prudentiam atque rerum cognitionem accepisse apparet; namque Ἄγα-μήδη sonat *admodum sapientiae consulta, sagax, sollers*. Eiusdem originis est

Ἄγα-μήδης,

regis Orchomenii nomen illius, qui, templo Delphico condito (hymn. Apoll. 296) illustre sapientiae ac prudentiae specimen dedit; quocirca vehementer equidem miror, quo iure Preller Gr. Myth. II p. 346 nomen Agamedis hominem sanctissimum („*der Hochheilige*“) significare statuerit.

ἀγάννιφος

admodum nivosus epitheton est Olympi A 420, Σ 186, qui alias vocatur νιφόεις Σ 616. Ab hac montis descriptione dissentire videntur, quae leguntur ζ 41 ss.

Ἦ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
 Οὐλύμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἔμμεναι. οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὐτε ποτ' ὄμβρῳ
 δεύεται, οὐτε χιὼν ἐπιπίλναται, ἀλλὰ μάλ' αἶθρη
 πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη·
 τῷ ἔνι τέρονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα.

Locorum dissensionem quidam (ut Friedreich. Real. p. 36) ita expedire conantur, ut hoc loco a poeta caelestem Deorum sedem, illis ipsum montem designari dicant. Sed vereor, ne toto caelo errent; nam cum versu ζ 41 ἀπέβη Οὐλύμπόνδε compara A 420 εἶμ' αὐτῇ (Θέτις) Ὀλυμπον ἀγάννιφον, Σ 616:

ἢ δ' ἱρήξ' ὡς ἄλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος,
 τεύχεα μαρμαίροντα παρ' Ἡφαίστοιο φέρουσα.

Et hic et illic locus est idem. Multo felicius Dammius in lex. difficultatem solvit, dicens, „Olympum,

*) ἄ-μο-τον a rad. μα derivandum esse, mutato α in ο, praefixo ἄ intensivo, subiuncto exitu adiectivorum verbalium -τός; iam inde patet, quod fere semper coniungitur cum participio με-μα-ώς; et quidem significat adi. ἄμοτος, cuius neutrum pro adverbio ponitur, valde citatus, vehemens.

caecuminibus supra nubes elatum*), infra nubes nivolum esse; esse etiam alios montes in quibusdam caecuminibus suis nunquam subiectos nubibus, hinc et nec ventis nec pluviis⁴. Facit pro hac explanatione mirum in modum E 748 ss.

Ἥρη δὲ μάλιστα θεῶς ἐπεμαίετ' ἄρ' ἵππους·
αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον ἽΩραι,
τῆς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς Οὐλυμπός τε,
ἡμὲν ἀνακλίνει πυκινὸν νέφος ἠδ' ἐπιθεῖναι.
τῆ ῥα δι' αὐτῶν κεντρονέεας ἔχον ἵππους.
εὖρον δὲ Κρονίωνα θεῶν ἄτερ ἡμενον ἄλλων
ἄκροτάτη κορυφῇ πυλυδερᾶδος Οὐλύμποιο.

Unde sequitur, supra nubes in ipsius Olympi summis partibus οὐρανόν sive Deorum sedem fuisse. Idem aliis locis et satis multis comprobatur; cf. Ξ 154. 225, Τ 114 etc. Illae autem arces aetheriae carent et pluviis et nivibus; solae partes nubibus inferiores obteguntur. Ita dumtaxat poeta cogitatione rem sibi finxit. — De forma ἀγάννιφος = ἀγά-σνιφος cf. Christ. gr. Lautl. 85, Ahrens. Rh. Mus. 1843 p. 169.

ἀγάρροος,

a βέω verbo, *vehementer fluens, admodum aestuans*, est epitheton Hellesponti B 854, M 30, maris in hymn. Cer. 34.

Ἄγα-σθένης

mira vi praeditus, admodum pollens (σθένω, τὸ σθένος) nomen est Eleorum principis B 624.

ἀγά-στονος,

a στένω verbo, *vehementer fremens, valde sonans* Amphitrite vocatur μ. 97, hymn. Apoll. 94.

Ἄγα-στροφος

(a vb. στρέφω) nobilis Troianus fuit, quem Diomedes occidit Λ 338 ss., 373. Nomen si comparatur cum Epistrophii nomine, quo Iphiti filius B 517, Eueni filius B 692, Halizonum dux B 856 utuntur (cf. α 177 ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων *multum commercii cum hominibus habebat*), significare videtur *hominem perquam versatum, hominem, qui multum huc illuc se convertit* (στρέφεται).

Iam venimus ad epitheton illud adhuc densissimis tenebris obductum

ἀγ-έρω-χος.

Ornantur hoc verbo apud Homerum Troes Γ 36, E 623, H 343, Π 708, Φ 584, Mysi K 430, Rhodii B 654, Periclymenus λ 285, in Batrachom. 144 ipsae ranae. Quae de eo apud scholiastas homericos exstant, haec sunt:

Schol. ad B 654: ἀγέρωχος: ἄγαν γέρας ἔχόντων, ἐντίμων. BL. νῦν αὐθαδῶν, ὑβριστῶν καὶ θρασέων. δηλοῖ δὲ καὶ λίαν ἐνδόξων. D. — Schol. ad Γ 36: ἡ διπλῆ, ὅτι ἀγέρωχος τοὺς Τρώας, οὐ μόνον τοὺς Ῥοδίους, ὡς τινες ᾤθησαν, διὰ τὸ ἀγείρειν τὴν ὄχνην, τουτέστι τὴν τροφήν. ὁ γὰρ Ὅμηρος ἀγέρωχος τοὺς ἄγαν γεράωχος καὶ σεμνοὺς λέγει. λίαν γέρας ἔχόντων. ἄμεινον δὲ ἐνταῦθα τὸ μεγαλοφρόνων. BL. — Schol. ad K 430: ἡ διπλῆ, ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ Ῥοδίων χρῆται τὸ ἀγέρωχοι, ἐνεκα τοῦ ἀγείρειν τὴν ὄχνην, τουτέστι τὴν τροφήν, ἀλλ' ἐπὶ Μυσῶν καὶ Τρώων,

⁴) Fere putant Olympum sex septemve milia pedum esse altum, Bursian. Geogr. I. p. 41 novem pedum milia ei attribuit.

οἷον γεράων, σεμνῶν καὶ ἐντίμων. A. — Schol. ad λ 286 (ed. Dindf.): Ἡσίοδος τὸν Περικλύμενον διηγείται δῶρον εἰληφέναι παρὰ Ποσειδῶνος ὥστε ἀμείβειν ἑαυτὸν εἰς οἴου ζῶου ἢ δένδρου ἐθέλοι εἰκόνα. ἀγέρωχον οὖν ἀκουστέον νῦν τὸν ἄγαν ῥαδίως μεταφερόμενον καὶ μεταχεόμενον εἰς ὃ ἂν βούλοιο. H. Q. V. Iam igitur haec tria veriloquia habemus aequae falsiloqua: 1) ἄγαν + γέρας + ἔγω, 2) ἀγείρω + ὄχη, 3) ἄγαν + βέα + χέω. Adde ex Apollonii Sophistae lex. hom. 4) ἀπὸ τοῦ ἄγαν ἐπὶ τοῦ γέρωσ ὀχεῖσθαι. Verba enim Apollonii sunt haec: ἡ μὲν καθ' ἡμᾶς συνήθεια τὴν λέξιν ἐπὶ τοῦ ψόγου ταύτην τάσσει· τοὺς γὰρ αὐθάδεις καὶ ἀπαιδεύτους ἀγέρωχος λέγει. ὁ δὲ Ὀμηρος τοὺς ἄγαν ἐντίμους, ἀπὸ τοῦ ἄγαν ἐπὶ τοῦ γέρωσ ὀχεῖσθαι. Etymologicum Magnum ex Orione affert: 5) σημαίνει δὲ τὸν αὐθάδη, παρὰ τὸ ἄγαν ἀυχεῖν, 6) ἡ ὁ ἐντιμος καὶ ἀνδρεῖος, παρὰ τὸ ἄγαν γερουχεῖν, 7) alia derivandi ratio servata est apud Eustathium ad B 653: Ἀλκαῖος δὲ καὶ Ἀρχίλοχος ἀγέρωχον τὸν ἄκοσμον καὶ ἀλαζόνα. τοῦτο δὲ ἴσως ἐκ μεταφορᾶς τοῦ ὑπερηφάνου καὶ ὑπερφανοῦς καὶ τοῦ κούφου καὶ ἐλαφροῦ, ὃς ἄγοιτο ἂν ῥᾶον ὑπὸ ὄχου ἢ γου ἄρματος. Apud eundem invenitur l. l. 8) δύναται ἡ λέξις οὐ μόνον δηλοῦν σεμνοῦς τοὺς τοιοῦτους, ἀλλὰ καὶ ἡνιοχικοὺς παρὰ τὸ ἄγειν ῥᾶον καὶ ἐλαύνειν ὄχους, οἳ καὶ ὄχα λέγονται διγενῶς. — A ratione, quam tertio loco posuimus, paulo differt 9) ea, quam idem Eustathius ad λ 285 proponit: Διὸ φασὶ καὶ ὁ ποιητὴς ἀγέρωχον αὐτὸν (τὸν Περικλύμενον) ἐνταῦθα καλεῖ, ὡς ἀγόμενον ῥαδίως καὶ χεόμενον εἰς ὃ ἂν βούλοιο. Haud scio an 10) Hesiodus ipse suam epitheti originationem disertis verbis significaverit, dicens in Catalog. [cf. Hesiod. carm. ed. Gaisf. frgm. XXII]:

— — — Περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον,
 ὄλβιον, ᾧ πόρε δῶρα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
 παντοῖ· ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐν ὀρνίθεσσι φάνεσκεν
 αἰετός· ἄλλοτε δ' αὐτὲ πελέσκετο, θαῦμα ἰδέσθαι,
 μύρμηξ· ἄλλοτε δ' αὐτὲ μελισσέων ἀγλαὰ φύλα·
 ἄλλοτε δεινὸς ὄφις καὶ ἀμείλιχος· εἶχε δὲ δῶρα
 παντοῖ, οὐκ ὀνομαστά, τά μιν καὶ ἔπειτα δόλωσεν
 βουλῇ Ἀθηναίης. — — — Nam γέρας valet etiam δῶρον.

Praetereundi sunt Hesychius, Suidas, scholiastae alii, lex. Gudianum etc., cum omnes, quos quidem veteres fecere huius vocabuli explanandi conatus, in conspectu iam habeas, cumque semel proposita iterare pigeat.

Omnibus autem his conatibus, primo, altero decimoque exceptis, quam maxime laedi leges etymologicae, non est quod pluribus explicem. Neque vero tres illi ullius momenti sunt. Nam epitheton *valde honorati* non modo perquam ieiunum est et a natura locorum homericorum alienum, verum etiam discrepat ab universo posteriorum scriptorum vocabuli usu. Idem cadit et in extremam explicandi rationem et in secundam, praeterquam quod *victum comparantes* s. ὄχην ἀγείροντες (fac Homerum iam cognovisse vocabulum ὄχη) neque populi bellantes neque Periclymenus mortuus neque ranae pugnantes a sano quidem poeta appellari possunt. Quare recentiores interpretes vocabulum aliter explicare conabantur.

Leenep. Etym. p. 20 originem repetit a verbo quodam ficticio ἀγερῶσσω, quod profectum esse opinatur ab ἀγείρω, cuius stirps prima sit ἄγω. Ἀγερῶσσω, inquit, vi naturae suae, significare potuit *multitudinem congregare*, atque inde *versari in circulis*. Hinc ἀγέρωχος is proprie videtur esse, *qui circulos habet*: ut fere solet ἀγύρτης *circulator*. Hinc iam bonam in partem si accipias, ἀγέρωχος significare potest *honoratum*; sin in malam partem, *ostentatorem, jactatorem*, qui instar *agyrtae* sit, *superbum, insolentem* etc. — Risum teneatis, amici? —

Scheidius vero, Leenepii editor, provocans ad Hesychium, qui ἀγερώσατο explicavit ἡμέλησε non curavit, neglexit, item ἡθέτησε irritum fecit, et διεψεύσατο jefellit, quique ἀγερώσσει affert pro ἀθετεῖ abolet (et pro ἀγρουπνεῖ *vigilat*), suspicatur γερώσσω (a γερώω, a γέρος e stirpe γέρω = *gero!*) valere *curam gerere*; hinc ἀγέρωχον esse eum, *qui nihil curae habeat, ferocem, audacem*.

Quamvis absurda sit haec interpretatio et longo abhorreat ab usu vocabuli posteriori, tamen nescio an absurdiora etiam proposuerint Boettcher, Doederlinius, Benfeius. Ille in libello, cui titulus est *Aehrenlese zur homerisch-hesiodeischen Wortforschung* Dresd. 1848 p. 4 ss., vocabulum derivat ab ἀγείρω, cui nescio quo iure vim *concitandi* vindicare ausus est, et ὠζός et vertit p. 10 „*reg-rasch, reg-scharf, mobilis, ferox, citus, citatus*.“ Alter vero in Gloss. No. 54, ἀγερώχους esse et ὄχους ἀγειρόντας et ἐπὶ ὄχους ἀγειρομένους. Quomodo haec explicatio quadret in ranas *Batr.* 144, vel in νίκας ἀγερώχου (*Pind. Ol.* X 95), vel in πλούτου στεφάνωμ' ἀγέρωχον (*Pind. Pyth.* I 96), vel in ἀγερώχων ἐργυμάτων (*Pind. Nem.* VI 58), vel in Bacchas, in mulierem rixantem, in rosam, in equos, tauros, asinos, capros etc. (v. *Steph. Thes.*), nullus dispicio. Benfeius vero *Gr. WL.* II p. 291 eiusdem stirpis vocabulum esse vult atque γαῦρος, γαυρόω. Consentit *Hartung.* in *Adnot.* ad *Pind. Pyth.* I. 94. Vellem exemplis istam sonorum mutationem comprobavissent viri doctissimi.

Ameisius denique in *adnot.* ad *Odys.* λ 286 cogitat de ἄγαν + ἘΡΑ + ἔχω et interpretatur *multum agri habens*. At obstat primum natura vocabuli ἘΡΑ, unde ἐραζε, doricе ἐρασδε (*humum*), quippe quod humum illud, non agrum significet; obstat deinde universus usus posterior.

Quae cum ita sint, nova verbi derivandi via atque ratio instituenda est. Quid? si subst. ἐρωή *impetus* stirpis sit? Tum ἀγ-έρω-χος idem valet, quod gall. *fort impétueux*, germ. *sehr ungestüm*, lat. *magno impetu*, modo = *ferox, violentus, vehemens*, modo = *importunus, procellosus* etc. Iam facili opera perspicitur, unde factum sit, ut epithetum nostram nunc laudem enunciet, nunc turpitudinem infligat, neque ulla in posteriorum scriptorum usu difficultas restat, imo vero omnia nunc plana videntur esse. Quem usum copiosius circumscribere, cum id ab *Henr. Stephano* in *Thes. ling. gr.* laudabiliter factum sit, optimo iure supersedeo. Quare de forma tantum dicendum videtur. Nam erunt fortasse, qui in terminatione -χος [fem. χη] haereant.

Verumenimvero facile demonstrari potest, 1) exstare illud quod vocatur suffixum, 2) valere idem quod germanicum -haft, (utrum cohaereat cum verbo ἔχειν necne, in medio relinquam), 3) subiungi nominum stirpibus fere non mutatis, 4) formare proprie adiectiva, sed abire ea saepe in substantivorum vim. Recensebo igitur exemplorum numerum satis magnum et quidem duce *Lobeckio* (*Path. serm. gr. proleg.* p. 332), qui verba huc pertinentia diligentissime collegit neque tamen terminationis vim atque naturam perspexit.

Τίμα-χος, nom. pr., unde Τίμαχίδας, a stirpe τιμα-, nominat. τιμή, *ehrenhaft, honore ornatus*. — νηπία-χος, a νηπιή = νηπιέη, unde acc. plur. *Odys.* α 297 νηπιάκας, stirpis altero α extruso, *puerilia habens, agens*. — κύμβα-χος, a st. κομβά, nominat. ἡ κύμβη, *curvaturam habens, curvatus, pronus*. Subst. ὁ κύμβα-χος „*galeae rotunditas suprema*“ (*Damm.*). — ὁ οὐρα-χος proprie = οὐράν ἔχων. — ὁ οὐρία-χος plerumque ab οὐρά derivatur, sed qua id ratione fieri possit, non liquet. Verum si ad locos homericos omnes animum attenderis, partem illud hastae vibrantem, maxime concitatam significare intelleges. *Λ 442:*

— — δόρυ δ' ἐν κραδίη ἐπεπήγει,

ἢ ῥά οἱ ἀσπαιρούσα καὶ οὐρίαχον πελέμιζεν

ἔγχος. — — Π 611 = P 528:

παλάμη πτεροειδὴς ἔστιν — — τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρου μακρὸν
οὔδει ἐνισκίμθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη
ἐγγεος.

Iam vero ἡ οὐρία i. q. ὁ οὔρος = flatus concitator navigationemque accelerans. Hinc οὐρία-χος i. q. οὐρίαν ἔχων, *concoitationem habens, concitatae hastae pars, i. e. extrema*; ὁ οὔρος autem, unde οὔριος, ἡ οὐρία, procul dubio a rad. ὄρ, praes. ὄρ-νυμι ductum est. — ὁ ξύλο-χος, a ξύλο-ν, *arbores habens i. e. silva*. Ex ξύλον + ἔχω fieri debebat ξυλοῦχος, sicuti κληροῦχος, ταλαντοῦχος κτλ. — Πόλι-χος, Πτόλι-χος (n. pr.), a πόλι-ς, *urbem habens, tenens*. — ὁ βότρυ-χος, βόστρυ-χος a βότρυ-ς, *uvae habens, tenens, i. q. pes vinaceorum = Traubenstengel*. — ὁ στόμα-χος a στοματ, nom. τὸ στόμα, *os habens, hinc i. q. fauces; iugulum; stomachus; vesicae collum*. — λυμά-χη, a st. λυμα, nominat. λύμη, λύμην ἔχουσα, *λύμασις, contumelia*. — Πέτρα-χος et Πέτρω-χος, n. pr. a πέτρα. — Βώτα-χος (unde Βωττα-χίδαι demus atticus) a st. βωτα, nominat. βώτης i. q. βούτης, *bulbos habens*. — πύρρ-ι-χος, πυρρ-ί-χη a πυρρός. Sed exemplorum satis superque. Unum addam nom. pr. Ἐρω-χος, quae urbs est Phocaica apud Herodotum VIII 33; apud Paus. X 3, 2 Ἐρω-χος scribitur. Cum Phocis valde montuosa sit, fieri non potest, quin multa loca ventis atque tempestatibus exposita sint; hinc et urbs Phocaica Ἀνεμώρεια, de qua Strabonem p. 423 et Schol. ad Il. B 521 *) conferas, et Ἐρωχος urbs nomen accepit, utpote quae crebro ventorum impetu uteretur.

Si qui forte mirantur, quod α stirpis ἔρωα (nom. ἔρωή) non appareat, eos reicere possum ad innumera vocabula, in quibus idem α eliditur; pauca exempla sufficiant: ex ἐλάα fit ἐλά-διον, ἐλά-ινος, ex νηπία: νηπία-χος, ex γαία: γα-κίνας, γαι-ώδης; ex μυία: μυί-αγρος; ex οὔρα: οὔρ-αγία; ex γωνία: γωνί-διον; ψυχή: ψυχ-αγωγός; αἰοδή: αἰοδ-ιμος; αἶσα: αἶσ-ιμος; ὀπώρα: ὀπωρ-ινός; ἡμέρα: ἡμερ-ινός; ζεῖα: ζεῖ-διωρός. Verum haec hactenus.

Restat, ut locos, quibus epitheto nostro ἀγ-έρω-χος utatur Homerus, recenseamus, quo manifestius fiat, quantopere vocabuli vis atque natura, qualem quidem supra circumscripsimus, cum poematis homericis conveniat. Legitur Γ 33 ss.:

ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη
οὔρεος ἐν βήσσης, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
ἄψ τ' ἀνεχώρησεν, ὄχρος τέ μιν εἶλε παρεΐας,
ὣς αὖτις καθ' ὄμιλον ἔδω Τρώων ἀγερῶχων,
δείσας Ἀτρέος υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής.

Nimirum, quo ferociores sunt Troes, eo maiori despectu, eo trucioribus vultibus recedentem Alexandrum receperunt; unde Hector continuo in eum invehitur verbis: Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυ-ναίμανές, ἡπεροπευτά κτλ. — E 623:

δείσε δ' ὃ γ' ἀμφίβασιν κρατερὴν Τρώων ἀγερῶχων,
οἱ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ ἐφέστασαν ἐγγε' ἔχοντες,
οἳ ἔ μέγαν περ ἔοντα καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυόν
ᾧσαν ἀπό σφείων· ὁ δὲ γασσάμενος πελεμίχθη.

Tanto tum impetu, tanta ferocitate fuere Troiani, ut vel ingentem Aiacem repellerent. H 341:

ἔκτοσθεν δὲ βαιθεῖαν ὀρύζομεν ἐγγοθι τάφρον,
ἢ χ' ἵππους καὶ λαὸν ἐρυκάκοι ἀμφὶς εὐσά,
μή ποτ' ἐπιβρίση πόλεμος Τρώων ἀγερῶχων.

*) αὕτη μεταξὺ κείται Φωκίδος καὶ Δελφῶν, ἐφ' ὕψηλῳ τόπῳ, ὅθεν καὶ οὕτως ὠνομάσθη παρὰ τὸ καταπνεῖσθαι αὐτὴν σφοδρῶς. AD. Ulrichs. „Reisen“ p. 130. 140. Bursian. „Geogr. von Gr. I p. 170.

Adeo igitur Graeci Troianorum ferocitatem atque impetum in metu habebant, ut castra quam celerrime muris, vallo atque fossa munire decernerent. Π 707 (verba sunt Apollinis):

χάζεο, διογενὲς Πατρόκλεις. οὐ νύ πω αἶσα
σὸν ὑπὸ δουρὶ πόλιν πέρθει Τρώων ἀγερώχων,
οὐδ' ὑπ' Ἀχιλλῆος, ὅς περ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Similis locus est Φ 583 (Agenoris verba sunt):

ἦ δὴ που μάλ' ἔολπας ἐνὶ φρεσὶ, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
ἤματι τῷδε πόλιν πέρσειν Τρώων ἀγερώχων,
νηύτι· ἦ τ' ἔτι πολλὰ τετεύχεται ἄλγε' ἐπ' αὐτῇ.
ἐν γὰρ οἱ πολέες τε καὶ ἄλκιμοι ἄνδρες εἰμέν,
οἳ καὶ πρόσθε φίλων τοκέων ἀλόχων τε καὶ υἱῶν
Ἴλιον εἰρούμεσθα. σὺ δ' ἐνθάδε πτότμον ἐφέψεις,
ὣδ' ἔκπαγλος ἐὼν καὶ θαρσαλέος πολέμιστής.

Locus ipse satis nostram verbi explicationem comprobat. Cum quibus compares velim, quae alia Troianis epitheta illi simillima indidit poeta. Vocantur enim iidem ἀγήνορες K 299, ἄλκιμοι Λ 483, μεγάθυμοι K 205, Λ 294, N 456, P 420, Ψ 175. 181, μεγαλήτορες Θ 523, Φ 55, ὑπέρθυμοι Z 111, I 233, Λ 563, N 456, Ξ 15, O 135, P 276. 420, Υ 366, Ψ 175. 181, ὑπερ-
νηρόντες Δ 176, ὑπερφίαλοι N 621, Φ 414. 459.

Mysos (K 430) et Rhodios (B 654), complures populos enumerans, epitheto ἀγέρωγοι insignivit poeta, quare non est, quod locos transcribamus, verum illud non nullius momenti est, quod iidem Mysi Ξ 512 καρτερόθυμοι appellantur. — Nec denique Periclymentus, qui cum ipso Hercule pugnare ausus esset, inmerito λ 285 laudatur adiecto vocabulo ἀγέρωχος.

Sequitur verbum

ἀγ-ήνωρ,

mirum quam virilis s. *fortis* s. *strenuus*, vel etiam *admodum audax*. Cuius verbi etymologia ab ἄγαν + ἀνὴρ quamquam nullam dubitationem habet, tamen praeter vulgarem illam (ἄγαν + ἀνὴρ), aliae sex a veteribus proponebantur: 1) ἄγαν + ἠνορέη. Eustath. ad α 106: γίνεται δὲ ἐκ τοῦ ἄγαν καὶ τοῦ ἠνορέη, τουτέστιν ἀνδρία. Cf. Suid. s. v. παρὰ τὸ ἄγαν τῇ ἠνορέῃ ὃ ἔστιν ἀνδρεία χρῆσθαι. 2) ἄγαμαι + ἠνορέη. Eustath. ad H 41: ἀγῶ γὰρ καὶ τὸ θαυμάζω, ὅθεν καὶ εἶδος ἀγη-
τοὶ οἱ ἀξιοθέατοι καὶ ἀγήνωρ ὁ ἀγαστὸς τὴν ἠνορέην. 3) Aliter idem, quamquam ex eodem verbo, derivat ad O 392: ὁ δὲ ἀγαπήνωρ Εὐρύπυλος ῥηθεῖν ἂν καὶ ἀγήνωρ, τὸ μὲν ὡς ἀγαπῶν, τὸ δὲ ὡς ἀγόμενος ἦτοι θαυμάζων τὴν ἠνορέην. Iteratur haec explicatio ad Ψ 124. 4) Idem ad X 457: ιστέον δὲ ὅτι ἡ ἀγηνορία καὶ ἄλλως ἐτυμολογουμένη δύναται καὶ οὕτως καθίστασθαι. λέγοιτο γὰρ ἂν ἀγήνωρ καὶ ὁ τῶν ἄλλων προάγων ἀνέρων ἦτοι ἀνδρῶν . . . ὁ δὲ προθέων ἦτοι προάγων τῶν ἀνδρῶν καλῶς ἂν ἀγήνωρ λέγοιτο. 5) Idem ad α 106: καὶ ἄλλως δὲ ἀγήνωρ ὁ ἀνδρείος, ἀπὸ τοῦ ἀγειν ἀνδρας ἦτοι ἄρχειν ἀνδρῶν. 6) Ibid. ἦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγειν ἀνδρας ἦτοι ληίζεσθαι. In Etymologico Magno, in Etym. Gud. etc. talium ineptiarum nihil reperitur. Neque viri docti recentiores verbi vim atque significationem non recte perspectam habent, quapropter id tantum nobis agendum videtur esse, ut usum homericum accuratius ante oculos ponamus. Ac primum quidem formae quaedam dicendi quasi sollemnes notandae sunt: 1) κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ I 635, K 220. 244, δ 548, σ 61; — 2) ἐπεπέθειτο θυμὸς ἀγήνωρ β 103, κ 406. 466. 475. 550, μ 28. 324, τ 148, ω 138. — 3) ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ K 220. 319, σ 61; cf. ἀνήσει θυμὸς ἀγή-
νωρ B 276, ἐπέσσυτο θυμὸς ἀγ. I 398, κέλεται δὲ ἐ θ. ἀγ. M 300. Omnino omnium saepissime

verbo θυμός adicitur, et quidem ubi agitur de prociς β 103, δ 658, σ 61, τ 148, ω 138; de Ulixē α 213, κ 406. 475, ξ 219, K 244; de Ulixē eiusque sociis κ 466, μ 28; de solis eius sociis κ 550, μ 324; de Graecis adversus Troiam bellantibus λ 561; de Thersite B 276; de Menelao δ 548; de Achille I 398. 635, Υ 174; de Diomede K 220; de Dolone K 319; de Hippodamante Υ 406; de leone M 300, Ω 42. Pro locorum autem natura modo in bonam (id quod fere fit), modo in malam partem accipiendum est. Certe, si de Thersite audiverimus hanc vocem:

ὦ πόποι, ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργεν
 βουλάς τ' ἐξάρχων ἀγαθὰς πόλεμόν τε κορύσσων·
 νῦν δὲ τόδε μέγ' ἄριστον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν,
 ὅς τὸν λωβητῆρα ἐπέσβολον ἔσχ' ἀγοράων.
 οὐ θῆν μιν πάλιν αὐτίς ἀνήσει θυμὸς ἀγήνωρ
 νεκρεῖν βασιλῆας ὀνειδείους ἐπέεσσιν —:

tum profecto nemo istius homulli fortitudinem laudibus efferri arbitrabitur, sed potius castigari audaciam atque impudentiam. Neque vero hominibus ipsis non attribuitur epitheton, veluti prociς Penelopes α 106. 144, β 235. 299, π 462, ρ 65. 79. 105, σ 43. 346, υ 284. 292, φ 68, ψ 8; — Troianis K 299; Laomedonti Φ 443. Postremo praedicatum quod vocant est I 699:

Ἄτρεϊδῆ κύνιστε, ἀναξ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
 μηδ' ὄφελος λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλείωνα,
 μυρία δῶρα διδούς· ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως·
 νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγνηορέησιν ἐνήκας.

Quibus Diomedis verbis reprehendi Achillis ferociam atque superbiam, manifestum est. Neque magis Laomedon ab Apolline Φ 443 de eius fraude querente laudibus ornatur, nec prociς, ubi a suis inimicis impugnantur. Sed ubi ipsi idem sibi cognomen imponunt, in bonam id partem accipiendum est.

Ex iis, quae veteres hoc de verbo exposuerunt, quoniam res satis plana est, duos tantum locos proponam: Schol. ad B 276: ἀγήνωρ· αὐθάδης, ὑβριστής καὶ θρασύς. ἐστὶ δ' ὅτε δήλοι καὶ τὸν ἀνδρείον. D. Schol. ad I 699: ἡ διπλή, ὅτι ἐνίοτε μὲν ἐπὶ ἐπαίνου ὁ ἀγήνωρ, ὁ ἄγαν τῆ ἰνὸρ-
 ρέη καὶ τῆ ἀνδρεία χρώμενος, νῦν δ' ἐπὶ ψόγου, ὁ ἄγαν ὑβριστικός καὶ διὰ τῆς ἀνδρείας ὑπερ-
 πεπτωκὸς εἰς ὕβριν. A. — Subst. ἀγνηορέη s. ἀγνηορέη inde ductum et ipsum utramque sententiam habet, unam I 696 (v. s.), alteram M 46, Ψ 457.

De Agenoris nomine proprio Homericō [Δ 476, Λ 59, M 93, N 490. 598, Ξ 425, O 340, Π 374, Φ 545. 579. 595. 600] vix quidquam esse addendum videtur, nisi forte hoc, optimo iure fortissimo illi Antenoris et Theanus filio id potissimum nomen fuisse. Sed idem nomen cum Cadmi et Europae patri fuerit inditum, fuere, qui huius quidem nomen ex vocabulo Kanaan esse depravatam pro certo affirmaverint, veluti Buttmann in Mytholog. I p. 233 ss. Quo cum viro doctissimo facere videtur Choeroboscus in Bekkeri Anecdotis III 1181: ὁ Χνᾶς τοῦ Χνᾶ· οὕτω δὲ ἐλέγετο ὁ Ἀγήνωρ, ὅθεν καὶ ἡ Φοινίκη Ὀχνη λέγεται. Cf. Hecataei frgm. 254 in Parisina fragmentorum historicorum graecorum editione I p. 17: Χνᾶ· οὕτω γὰρ πρότερον ἡ Φοινίκη ἐκαλεῖτο. Nihilominus respuerunt Buttmanni sententiam praeter alios Movers. Phoen. II, 1, 132 adn., Muys. l. l. I. p. 3. Acutissime hic atque felicissime nodum expedit, Graecos semiticum nomen dei El = fortis suo verbo Ἀγήνωρ vertisse docens.

Iam habes vocabula homerica cum adv. ἄγαν copulata omnia. Sed exponendum etiam est de adiectivo

ἡγάθεος, *hagátheos*, quippe quod et veterum et recentiorum pars maior ex *ἄγαν* et *θεός* copulatum esse arbitrentur. Ita quidem Apollonius Sophista (lex. Hom. p. 82 ed. Bekker.), Didymus (Schol. ad B 722), Hesychius s. v., Suidas s. v., Etym. M. alii; ex recentioribus Buttman. Lex. I p. 48, Doederlein. Gloss. I No. 57, alii multi. Iure impugnat hanc opinionem Eustathius, dicens ad A 252: λέγει δ' ἐνταῦθα τὴν Πύλον ἡγαθέην οὐ τῶσον ἐκ τοῦ ἄγαν θεῖαν . . . ὅσον ἐκ τοῦ ἀγῶ ἀγάζω, ὅθεν ἀγαστός, ἀρ' οὐ ἀγαθός. οὕτω δὲ καὶ ἡγαθέη ἢ ἀγαστή. Similiter iam Etymologicum M.: παρὰ τὸ ἄγαναι, ἀγάθεος, καὶ ἡγαθέη; at vero idem praeter hanc et vulgarem etiam tertiam originationem proponit: παρὰ τὸ ἄγαν καὶ τὴν θεῖαν, οἷον τὸ ἀζωθέατον. Quarta denique reperitur in Etymologico Gudiano (ed. Sturz 1818): ἡ παρὰ τὸ ἄγαν καὶ τὸ θεός· τὸ γὰρ ἄγαν ἀποβάλλει τὸ ν ἐν ταῖς συνθέσεσιν, Ἀγανίπη (sic!), Ἀγαμίδης (sic!), ἀγαστροφός, Ἀγαμέμνων, καὶ ἡγάθεος, ὡς ἀνεμύεις ἡνεμύεις.

Ex quatuor his derivandi rationibus longe respuendae sunt eae, quae ab adverbio *ἄγαν* s. *ἄγα* profiscuntur. Nam nullius unquam particulae principium ita mutatur, ut pro *α* et *ε* appareat *η*, pro *ο* autem *ω*. Vereor, ne isti legem, quam et Homerus et posterum in mutandis vocalibus, sive in verborum principio, sive in copulatum verborum altera parte sibi imposuerunt, omnino non perspexerint. Nam si, metro tantum, id quod isti volunt, cedendum fuit, licuit Homero eadem uti libertate, qua utitur in *ἀθάνατος*, et aliis multis vocabulis; potuit metri gratia pronunciare *ἄμαθόεις*, *ἄνορέη*, *ἄγερέθονται*, *ἄερέθοντο*, *ἄνεμύεις* κτλ.; in aliis verbis tali uteretur libertate ne necesse quidem fuit, cum per se ad metrum apta essent: *ἄγᾶνωρ*, *ἄπιος* (*ἦπιος*), *ἄλασκιάζω*, *νε-άκης* κτλ. Cur igitur mutaverunt Graeci dixeruntque *ἀγῆνωρ*, *ἦπιος*, *ἡλασκιάζω*, *νε-άκης* . . . vel *ἡνεμύεις*, *ἡμαθόεις*, *ἡνορέη*, *ἡγερέθονται*, *ἡερέθοντο* κτλ.? Eo consilio, ne, sive syllabis longioribus subiunctis, sive aliis vocabulis praetentis, verae ac genuinae vocabulorum principalium stirpes suum pondus atque momentum perderent et quasi immergerentur sonorum fluctibus. Hinc sequitur, in nullam unquam particulam praepositam illud cadere posse. Etenim (*ἦς*) *ἦ*, *ἦ*τε antiquiores sunt formae, unde (*ἔς*) *εῦ* etc. postea demum correptae sunt formae. Unum vocabulum Homericum, quod huic legi repugnare videatur, est *ἡχεστός*. Quapropter equidem unum illum versum qui hoc adiectivum exhibet, ita restituendum esse censeo, ut legatur (Z 94 = 275):

ἦνις, νηκέστας, ἱερευσέμεν, αἶ κ' ἐλεήση —

Z 309 idem versus paullulum mutatus: ἦνις, νηκέστας, ἱερεύσομεν, αἶ κ' ἐλεήσης.

Quodsi igitur ab regulae quam dixi natura abhorret, ut vocabuli alicuius sive amplificati sive copulati pars levior vel etiam praefixa particula tanto pondere afficiatur, ut omnium oculos in se potissimum convertat, in *ἡγάθεος* non posse latere particulam *ἄγα* s. *ἄγαν*, manifestum est. Adde, quod ex *ἄγα* et *θεός* formari poterat, nulla mutatione insolita, *ἀγαθεός*, quod aequae bene metro dactylico conveniret; idem ex *ἄγαν* et *θεός*; ex *ἄγα* autem et *θεάομαι*, pro quo Homerus semper *θηέομαι* utitur, licebat *ἀγαθηητός* efficere, quod et ipsum in metrum optime quadraret.

Quae cum ita sint, vocabulum *ἡγάθεος* verbum esse copulatum, infitandum est.

Neque vero ab ipso verbo *ἄγαναι* ulla ratione directa derivari potest. Sed est potius amplificatio quaedam adiectivi *ἀγαθός*, ita quidem ut etiam significatio amplificetur atque adaugeatur. Pari modo amplificatur *αἰθός*: *ἡίθεος* proprie i. q. *igneus*, *acer*; quocum contulerim *ἡνορέη*, quod principio feminina forma adiectivi cuiusdam *ἡνόρεος* (*ἄνῆρ*) fuisse videtur, ita ut haec ratio evadat:

ἡγάθεος: *ἀγαθός* = *ἡνορέη*: *ἄνῆρ* = *ἡίθεος*: *αἰθός*.

Alia exempla sint: *λαίνεος* = *λάϊνος*; *νηπίεος* = *νήπιος*; *νη-γάτεος* pro *νή-γατος*.

Itaque unde ἀγαθός originem ducat, vix in dubium vocari potest. Etymon est verbi ἄγαμαι stirps, ita ut proprie valeat *admirabilis*. Eundem exitum -θός habes etiam in ὄρ-θός, ab ὄρ-νυμι, *rectus*, in τῆ-θή pro θῆ-θή a θάω, θῆ-σαι, *femina nutriens, mammam praebens*; ἐπί-ροο-θος (Rad. ῥε, ῥο); ξαν-θός, ξου-θός (cf. ξη-ρός, ξε-ρός?); ὄρμα-θός subst. Qui exitus an cohaereat cum rad. θε (τί-θη-μι), ita ut e. gr. ἀγα-θός proprie sit *admirari faciens, τῆ-θή sugere faciens*, dubito. Sed utut haec res sese habet, ἀγαθός valet *admirabilis, admirandus, ἡγάθεος* autem, cum maioris sit ponderis, *perquam mirabilis, praeclarus, egregius*. Quae significatio in homericos locos omnes mirabili modo convenit. Nam attribuitur epitheton ἡγάθεος Pylo urbi A 252, β 308, δ 599. 702, ε 20, ξ 180; Lemno B 722, Φ 58. 79, Delphis θ 80, Nyseio monti Z 133. Fuere qui propterea quod Delphi Apollini, Lemnus Vulcano, Nyseius mons Baccho sacer erat, concluderint, ἡγάθεος valere i. q. *divinus, diis consecratus*, sed quibus tandem sacris quove deorum numine Pylus prae aliis urbibus insignis fuit? Profecto aliae etiam urbes vocantur ἱεραία (veluti Zeleia Δ 103. 121, Pergamus E 446, Troia α 2, Ciconum urbs ι 165, vel ipsa Pylus φ 108 etc.) vel δῖα (veluti Elis ω 431, B 615, λ 686. 698, Arisbe B 836, Φ 43 etc.), neque tamen ob praecipuum quoddam numen divinum eas ita appellari inde sequitur. Quae quum ita sint, accedendum est ad veterum interpretum sententiam eorum, qui adi. ἡγάθεος ex ἀγαθός amplificatum esse affirmaverunt.

TABULA

RERUM QUASI IN PRAETEREUNDO TRACTATARUM.

Ἄγα-θός pag. 16	ἐπίροθος 16	λυμά-χη 12	οὔρα-γος 11
Ἄγαν-ίπη 3	ἐπίστροφος 9	μα Rad. 7	οὐρία-γος 11
ἄ-μο-τον 8	Ἐρω-γος 12	Μέμνων 7	ὄχα 5
βότρυ-γος 12	ἡθέος 15	μένω 7	ἄγα 4
γα Rad. 7	ἡεστός [?!] 15	moveo 7	στόμα-γος 12
γαία, γῆ 7	ἡός, ἡότε 15	-μων Suffix. 6	-σύνη Suffix. 4
δα Rad. 7	-θός Suff. 16	νηπία-γος 11	τα Rad. 7
δέ-μ-ω 7	θρασυ-μέμνων 7	νηρός 8	τη-θή 16
δζ Subst. 7	κρύφα 4	ξύλο-γος 12	φα Rad. 7
δρα Rad. 7	κτα Rad. 7	Olympus 9	-γος Suffix. 11. —
δρέ-μ-ω } 7	κύμβα-γος 11	ὄρ-θός 16	